

Тврђава Рам се налази на 30 km

североисточно од Пожаревца, у исто- именованом селу, на обали Дунава, између Костолца и Великог Градишта. Ово место је насељавано још од праисторије, а по доласку Римљана било је део Дунавског лимеса, а у близини античког утврђења Ледерата. У VII веку Словени у близини тврђаве формирају насеље, а крајем IX века у извештајима угарско-бугарских ратова се помиње тврђава Хором. Писани извори помињу Рам као место сукоба Византије и Угарске у XII веку, а зна се да је 1483. године по налогу султана Бајазита II, на

граница са Угарском подигнута тврђава са топовским отворима, што је Рам учинило једном од првих артиљеријских тврђава на овом подручју. Тврђава је подигнута на стени која се са северозападне стране спушта ка Дунаву. Тврђаву Рам су саградили Турци да би оснажили одбрану границе између Смедерева и Голупца од угарских упада. Стратешку важност ово утврђење је имало самоуправом до 1521. године, када су се прошириле границе турске империје на север, а оно је изгубило свој значај као погранична тврђава. Прве детаљније описе Рамске тврђаве оставио је турски путописац из XVII века Евлија Челебија. У периоду Кочине крајине тврђава је знатно оштећена због експлозије муниције 1788. године, када је аустријска посада изгинула предвођена бароном Фон Лопрештијем, познатим као херој од Рама. Током XVIII века, у аустро-турским ратовима, Рам је поново стратешки значајно упориште, а затим замире до половине XIX века, када га Турци напуштају. Рам има одлике артиљеријске тврђаве, а по начину грађења се битно не разликује од старијих остварења војне архитектуре, иако спољном обрадом зидова одсликава византијске традиције

Није познато када је Рам подигнут, али он сигурно спада међу најстарије утврде на овим просторима. Најстарији запис о њему датиран је у 1128. годину када су у његовој близини Византијци потукли Мађаре. Након што су Турци овладали нашим крајевима, окренули су се краљевини Угарској и освајању Панонске низије. У циљу заштите десне обале Дунава турски султан Бајазит II (1480—1512) је прерадио и ојачао постојећу утврду за потребу борбе ватреним оружјем, тако да Рам представља једну од најстаријих артиљеријских утврда у Србији.

Рам има основу неправилног петоугла, највеће дужине 34 m и ширине 26 m. Град чини 5 кула сличних по архитектонској концепцији, али различитих основа распоређених на четири нивоа (3 спрата и приземље), по једна у сваком од темена односно 3 на источном и 2 на западном бреду. Све куле су имале приземље и три спрата, док је на сваком спрату био по један отвор за топ. У град се улази кроз Донжон кулу смештену у југозападном темну утврде. Шетна стаза са бедема и кулом је са спољне стране имала парапет са зупцима за заклон војника-стражара. Тврђава је неправилне петостране основе са кулама на угловима. Куле су различитог облика, али су истоветне по укупном одбрамбеном и архитектонском решењу. Куле имају приземље, два спрата и платформу оивичену зупцима, а на сваком спрату налазе се по три засведене топовске нише и једно зидано ложиште. Својом величином и изгледом издваја се улазна кула, која има три

спрата и две платформе. са зупцима. На бедеме се излазило зиданим степеништем, одакле се могло ући у куле. Око тврђаве је постојао и нижи спољни бедем са скривеним путем, као и ров, преко кога се мостом ступало до капије (Дероко, 1950.). Главну иновацију представљају посебно грађени топовски отвори распоређени у оквиру бедема и кула, који указују на активну примену артиљерије у систему одбране. У раздобљу турске власти око тврђаве се развило цивилно насеље, о чему данас сведоче остаци једног амама и каравансараја. У централном делу тврђаве налазе се и остаци џамије. Археолошка истраживања вршена су током 1980. године. Иако је релативно добро очувана, тврђава у Раму је изложена тихом пропадању у очекивању конзерваторских радова (Симић, 2000).

Приступ локалитету је дозвољен, иако тврђава није ни инфраструктурно, ни туристички уређена. У подножју локалитета налази се викенд насеље, али смештајни објекти нису категорисани нити се о њима води евиденција. Основне атракције на којима се овај локалитет базира су археолошко налазиште Ледерата, Караван-сарај и православна црква.

Према речима представника културних установа у овом месту у Рамску тврђаву се никада није улагало, тако да се она и не користи у туристичке сврхе јер није обезбеђена. Тек недавно је почело озбиљније приступање овом проблему и створена је повољнија клима за решавање приступа и искоришћавања ове тврђаве (ТО Велико Градиште). Идејне пројекте ревитализације Рамске тврђаве су радили Републички и Регионални завод за заштиту споменика, као и Архитектонски факултет у Београду, на основу програма рада студената на примени савремених принципа у области заштите и ревитализације архитектонског и археолошког наслеђа.

Међутим, неупућеност у постојање идејних решења и недостатак средстава да те пројекте реализује, доводи до тога да општинска власт Великог Град- ишта, у априлу 2014. године, поверава израду пројекта обнове ове тврђаве турској владиној агенцији ТИКА, са клаузулом да овај пројекат, вредан 170.000 евра, у потпуности финансира Турска. Тврђава је грађена као типично војничко артиљеријско утврђење од ломљеног камена у добром кречном малтеру, а коришћена је и опека за сводове. Она је опкољена са два мања спољна бедема и широким сувим шанцем. Шанац се прелази мостом смештеним код куле у југоисточном темену, којим се улази у простор између тврђаве и ниског бедема око ње. Ширина и дебљина бедема је различита од 1,87 m до 3,35 m, а свим бедемима (осим на западном, који је окренут ка Дунаву) се на истом растојању од кула налазе посебни отвори за топове. У централном делу тврђаве налазе се остаци старе џамије.

Рам је данас доста добро очуван. Куле су у добром стању, изузев југоисточне чији је предњи део скоро у потпуности уништен. Бедеми тврђаве су такође у солидном стању, док је мали бедем присутан у траговима. Унутар тврђаве, уз западни бедем има остатака грађевине са основом правилног осмоугла са страницама дужине 3 m. Недалеко од утврде су Турци подигли караван сарај око кога се временом развило данашње место. Цео простор тврђаве је археолошки испитан током 1980. године. У некадашњем караван сарају је тренутно изграђена је православна црква. Током 2013. изнет је план о [реконструкцији Рамске тврђаве](#), која је још увек у току.

